

به نام خدا

سفری به سوی تعالی آموزشی

مؤلف:

شادی غفاری

انتشارات سایه نخل

(با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه : غفاری، شادی، ۱۳۵۷-

عنوان و نام پدیدآور : سفری به سوی تعالی آموزشی / شادی غفاری.

مشخصات نشر : انتشارات سایه نخل، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری : ۹۲ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۴۷۶۰-۱۴-۲

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

موضوع : تعالی آموزشی

رده بندی کنگره : HV۶۲۵۳

رده بندی دیویی : ۳۶۴/۱۰۷

شماره کتابشناسی ملی : ۹۹۳۳۳۹۱

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

نام کتاب : سفری به سوی تعالی آموزشی

مؤلف : شادی غفاری

ناشر : انتشارات سایه نخل

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۳

چاپ : زیرجد

قیمت : ۹۲۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان :

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۴۷۶۰-۱۴-۲

تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست

۷	فصل اول: کلیات
۷	مقدمه
۸	تعاریف نظری
۸	مهارت‌های ارتباطی
۸	سبک‌های مدیریت کلاس
۸	شایستگی حرفه‌ای
۹	تعاریف عملیاتی
۹	مهارت‌های ارتباطی
۱۰	شایستگی حرفه‌ای
۱۱	فصل دوم: ادبیات نظری
۱۱	مقدمه
۱۲	بخش اول ادبیات تحقیق
۱۳	ماهیت کلاس‌های درس
۱۵	تعاریف مدیریت کلاس درس
۱۹	اهداف مدیریت کلاس
۲۰	اصول مدیریت کلاس
۲۲	مهارت‌های مدیریت کلاس
۲۲	روش‌های مدیریت کلاس درس

۲۵	رویکردهای مدیریت کلاس درس
۲۷	الگوی مدیریت کلاس درس گلیکمن و ولفگانگ
۲۸	مهارتهای ارتباطی
۳۰	مفهوم ارتباطات
۳۰	تعاریف ارتباطات
۳۲	اهداف برقراری ارتباط
۳۴	ویژگیهای ارتباطات مؤثر
۳۵	روشهای ارتباط
۳۷	انواع ارتباطات
۴۱	اهمیت مهارتهای ارتباطی
۴۲	مدل مهارتهای ارتباطی بارتون جی.ای
۵۰	مدل مهارتهای ارتباطی کولینگ
۵۳	مدل مهارتهای ارتباطی فیلیپس
۵۴	شایستگی حرفه ای
۵۴	مفهوم شایستگی
۶۱	ابعاد و معیارهای شایستگی
۶۷	الگوهای شایستگی
۶۸	انواع الگوهای شایستگی
۷۱	انواع شایستگی

۷۲	شایستگی های حرفه ای معلم
۷۴	دسته بندی شایستگی های حرفه ای معلمان
۷۵	طبقه بندی شایستگی های حرفه ای معلمان
۸۱	فهرست منابع
۸۱	منابع فارسی
۸۸	منابع لاتین

فصل اول

کلیات

مقدمه

آموزش و پرورش سازمان مهمی است که اهمیت آن بر هیچ کس پوشیده نیست. همان چیزی که بشر را از عصر تاریکی و جهل به نور و روشنایی سوق بخشیده است. تعلیم و تربیت امری دشوار و درعین حال مفید و پرثمر است که در آن معلمان به عنوان نقطه آغاز هر تحول آموزشی و پرورشی بیشترین و برترین نقش را عهده دار هستند. به نظر می رسد یکی از عوامل مؤثر بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، مهارتهای ارتباطی باشد؛ به طوریکه ارتباط خوب و موفق بین معلم و دانش آموز سبب بهبود و افزایش سازگاری تحصیلی می شود و موفقیت هر نظام آموزشی در درجه اول به میزان موفقیت معلمان آن نظام بستگی دارد و موفقیت معلمان نیز به میزان برخورداری از صلاحیت های حرفه ای وابسته است. بنابراین در این فصل بیان مساله ، ضرورت موضوع پژوهش، اهداف پژوهش، سوالاتی که محقق در جستجوی پاسخ به آنهاست، قلمرو زمانی و مکانی پژوهش و تعاریف متغیرها بیان خواهد شد.

تعاریف مفاهیم و واژگان اختصاصی تحقیق

تعاریف نظری

مهارتهای ارتباطی

مهارتهای ارتباطی به رفتارهایی اطلاق میشود که شخص می تواند از آن طریق با دیگران به نحوی ارتباط برقرار کند که به بروز پاسخهای مثبت و پرهیز از پاسخهای منفی منتهی شود. مهارتهای ارتباطی آن دسته از مهارتهایی هستند که افراد می توانند درگیر تعامل های بین فردی و فرایند ارتباط شوند و شامل مهارتهای متفاوتی هستند که مهمترین آنها مهارتهای کلامی، گوش دادن مؤثر و بازخورد است (لطیفی و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۵)

سبک های مدیریت کلاس

مدیریت کلاس درس عبارت است از رهبری دانش آموزان از طریق طراحی و سازماندهی منابع، فعالیت ها و محیط کلاس، نظارت بر پیشرفت امور و پیش بینی مسائل بالقوه به منظور افزایش اثربخشی و کارایی عملکرد کلاس درس. سبک مدیریت کلاس عبارت است از کلیه ی تلاش های معلم برای سرپرستی فعالیتهای کلاس که شامل تعاملات اجتماعی، رفتار دانش آموزان و یادگیری است (رضوی و همکاران، ۱۴۰۱، ۲۵)

شایستگی حرفه ای

منظور از شایستگی حرفه ای معلم مجموعه شناختها، گرایشها، مهارتهایی است که معلم با کسب آنها میتواند در جریان تعلیم و تربیت به پرورش

جسمی، اخلاقی، عاطفی، اجتماعی، عقلانی و معنوی فراگیران کمک کند (مطهری نژاد و جهانگرد، ۱۳۹۹، ۴۴)

تعاریف عملیاتی

مهارتهای ارتباطی

منظور از مهارتهای ارتباطی امتیازی است که افراد از پاسخ به سوالات پرسشنامه بارتون جی ای (۲۰۰۴) کسب می کنند که این پرسشنامه دارای ۱۸ سوال در ۳ بعد:

۱- مهارت کلامی (۶ سوال)

۲- مهارت شنود (۶ سوال)

۳- مهارت بازخورد (۶ سوال) می باشد و این ابعاد را به گونه تفکیکی و با استفاده از مقیاس پنج درجه ای لیکرت مورد سنجش قرار می دهد.

۲- سبک های مدیریت کلاس

منظور از سبک های مدیریت کلاس امتیازی است که افراد به سوالات پرسشنامه ولفگانگ و گلیکمن (۱۹۸۶) که دارای ۲۵ سوال و ۳ بعد:

۱- مدیریت آموزش (۱۳ سوال)

۲- مدیریت افراد (۸ سوال)

۳- مدیریت رفتار (۴ سوال) می باشد که در مقیاس پنج گزینه ای لیکرت تنظیم و با مقیاسهای کاملا مخالفم، مخالفم، بینابین، موافقم، کاملا موافقم طبقه بندی و درجه بندی شده است را می سنجد.

شایستگی حرفه ای

منظور از شایستگی حرفه ای امتیازی است که افراد از پاسخ به سوالات پرسشنامه مطهری نژاد و جهانگرد (۱۳۹۹) کسب می کنند که این پرسشنامه دارای ۳۰ سوال در ۳ بعد:

۱- برنامه ریزی برای آموزش (سوالات ۱ تا ۷)

۲- اخلاق و مسئولیت حرفه ای (سوالات ۸ تا ۱۹)

۳- مدیریت منابع (سوالات ۲۰ تا ۳۰) می باشد و این ابعاد را به گونه تفکیکی و با استفاده از مقیاس پنج درجه ای لیکرت مورد سنجش قرار می دهد.

فصل دوم

ادبیات نظری

مقدمه

این فصل به دو بخش تقسیم می‌گردد. در بخش ابتدایی این فصل به ادبیات نظری و سپس به ادبیات تجربی مرتبط با موضوعات تحقیق پرداخته می‌شود. سپس در انتهای بخش ادبیات نظری، متغیرهای تحقیق در قالب سازه‌های مفهومی کلی توضیح داده می‌شوند. در نهایت، در بخش دوم این فصل پیشینه تحقیقات مرتبط با این مطالعه بیان شده است، که این قسمت نیز تحت دو عنوان مطالعات داخلی و خارجی فهرست شده‌اند. پس از این موارد و در انتهای فصل دوم تحقیق، از مطالب عنوان شده جمع‌بندی صورت گرفته و مدل مفهومی تحقیق ارائه خواهد شد.

بخش اول ادبیات تحقیق

سبک های مدیریت کلاس

معلمان دو وظیفه عمده آموزش و حفظ انضباط در کلاس های درس را برعهده دارند. اما بایستی در نظر داشت که ایجاد فضای کلاسی مناسب شرط هرگونه یادگیری مؤثر است. مسئله کنترل کلاس های درس امروزه به جهت تغییر کردن پاره ای شرایط و عقاید درباره تعلیم و تربیت بسیار مورد توجه معلمان است. مشکل انضباط تقریباً در زندگی روزانه تمام معلمان وجود دارد، البته لزومی ندارد که تمام دانش آموزان رفتاری نامطلوب داشته باشند ، رفتار ناهنجار حتی یک نفر می تواند به کلی فرایند یاددهی یادگیری آن کلاس را مختل کند به طوری که سایر دانش آموزان قوی و منضبط نیز به اهداف آموزشی کلاس دست نمی یابند. حتی اثرات چنین مشکلاتی می تواند بر سایر فعالیتهای آموزشی معلم اثرگذار باشد. همچنین بی انضباطی های دانش آموزان بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر منفی می گذارد. مشکلات مرتبط با بدرفتاری و فقدان انضباط بسیار جدی هستند، در کلاس های شلوغ نیرو و زمانی که می توان آن را به نحو مفیدتری برای برنامه ریزی و افزایش کیفیت تدریس به کار برد صرف پرداختن به مشکلات انضباطی دانش آموزان می شود. این مسائل هم موجب افت تحصیلی در دانش آموزان بی انضباط می شود و هم بر جو عمومی آموزش و یادگیری کلاس تاثیری منفی می گذارد.

ماهیت کلاس های درس

در تحلیل فضای کلاس های درس دوپیل (به نقل از سانترگ^۱ ۲۰۰۱) شش ویژگی را توضیح می دهد که نشانگر پیچیدگی و مشکلات بالقوه کلاس های درس هستند. این ویژگی ها نشان می دهند که چگونه یک کلاس می تواند مستعد مشکلات انضباطی باشد.

۱. کلاس ها چند بعدی هستند : یک کلاس محیطی برای فعالیت های متنوع است که دامنه آنها از فعالیت های تحصیلی چون خواندن ، نوشتن ، ریاضیات تا فعالیت های اجتماعی مانند انجام بازی ها ، ارتباط با دوستان و بحث گسترده می شود. معلمان مجبورند طبق برنامه ای مدون حرکت کنند . آنها بایستی تکالیفی ارائه دهند ، بر انجام آنها نظارت داشته باشند و آنها را جمع آوری و ارزیابی کنند. در این میان دانش آموزان نیز نیازهای شخصی دارند که گاه ممکن است با برنامه های معلمان در تضاد باشند.

۲. فعالیت ها همزمان رخ می دهند : در بسیاری از کلاس ها همزمان چندین فعالیت رخ می دهند. ممکن است گروهی از دانش آموزان در پشت میز در حال نوشتن باشند، دیگری ممکن است درباره داستانی با معلم بحث می کند ، دانش

---

^۱Doyle

^۲Santrag

آموزی ممکن است با دیگری دعوا می کند ، عده ای دیگر نیز شاید درباره برنامه بعد از مدرسه با هم صحبت کنند.

۳. اتفاقات سریع رخ می دهند : رویدادها اغلب به سرعت در کلاس درس به وقوع می پیوندند و لازم است که به طور مداوم و سریع به آنها پاسخ داده شود. به عنوان مثال ممکن است معلم به یکباره شاهد مجادله دو دانش آموز بر سر یک دفتر یادداشت، شکایت دانش آموزی از دیگری به خاطر رونویسی از پاسخ های وی، خارج از نوبت صحبت کردن یک دانش آموز، یا گستاخی آشکار دانش آموزی به خود باشد.

۴. رویدادها غالباً غیر قابل پیش بینی اند: حتی با وجود برنامه ریزی دقیق برای فعالیت های روزانه و تاکید زیاد بر حرکت طبق برنامه، بازهم اتفاقاتی در کلاس رخ خواهند داد که هیچ وقت انتظار آنها نمی رود. دانش آموزی مریض می شود، دو دانش آموز با هم دعوا می کنند ، کامپیوتر کار نمی کند ، یک جلسه از قبل اعلام نشده تشکیل می شود و ...

۵. پنهان کاری کم است : کلاس ها مکان هایی عمومی هستند که دانش آموزان شاهد طرز برخورد معلم با مشکلات انضباطی دانش آموزان و گاه پیشامدهای غیرقابل انتظار و تأسف بار آنها هستند. تعدادی از معلمان در این رابطه می گویند که آنها احساس می کنند که در یک تنگ ماهی هستند. آنچه برای

دانش آموزی اتفاق می افتد دانش آموزان دیگر آن را مشاهده می کنند و آنها درباره این رویدادها برداشت های متفاوتی دارند.

۶. کلاس ها دارای تاریخچه هستند: دانش آموزان از آنچه در گذشته در کلاس اتفاق افتاده، خاطراتی دارند. آنها به یاد دارند که معلمشان قبلاً چگونه از پس یک مشکل انضباطی برآمده است. به چه دانش آموزانی امتیازات بیشتر از دیگران می داد و آیا معلم به قول هایش عمل کرده است. از آنجا که گذشته بر آینده تأثیر می گذارد، برای معلمان مهم خواهد بود که برای اداره مؤثرتر کلاس هایشان در آینده، امروز در مدیریت کلاسی کوشا و موفق باشند. از این جهت است که هفته های آغازین سال تحصیلی در مدرسه برای ایجاد یک مدیریت کلاسی مؤثر مهم هست (محمدزاده، ۱۳۹۷، ۴).

تعاریف مدیریت کلاس درس

مدیریت کلاس اصطلاحی است انعکاسی از تمام رفتارها و تصمیمات مثبتی است که از سوی معلم برای تسهیل فرایند یادگیری دانش آموزان اتخاذ میشود و به تمام فعالیتهایی اشاره دارد که برای ایجاد تداوم یک محیط یادگیری منظم و مرتب ضروری هستند. اگر تعریف بالا از مدیریت کلاس مورد قبول باشد، آنگاه میتوان فعالیتهایی همچون برنامه ریزی، تهیه و تدارک مواد آموزشی، سازماندهی و آرایش کلاس درس و مطمئناً وضع و اعمال قوانین و مقررات جاری را زیرمجموعه مدیریت کلاس دانست (مرادی، ۱۳۹۸، ۱۵).